

RUȘII AU GĂSIT, ÎN PROPRILE ARHIVE, DOCUMENTE DESPRE TEZAURUL ROMÂNIEI Colonel Dr. Ilie SCHIPOR¹

Încurajat de interesul real manifestat de cititorii revistei, am perseverat și în iunie 2021 mi s-a publicat, la Editura Oscar Print, cu sprijinul Băncii Naționale a României, volumul *Destinul Tezaurului României. Argumente din arhivele ruse* (citat în continuare ca *Destinul*). În tot acest timp, am urmărit cu firesc interes dacă documentele introduse în circuitul științific, în fotocopie și traducere în română, și-au atins scopul de a devoala miturile puse în circulație (nu doar în istoriografia sovietică și rusă) privind: evacuarea în vara lui 1918 a aurului B.N.R. pe Volga sau în Siberia; însușirea acestuia de albgardiști sau voluntarii cehoslovaci; utilizarea lui pentru plata datoriilor angajate de bolșevici prin înelegerile cu Germania de la Brest-Litovsk ori pentru finanțarea mișcării comuniste antiromânești; topirea și transformarea în lingouri sovietice a monedelor din aur care formau Tezaurul bancar al României etc. De asemenea, m-am străduit să cunosc, atât cât este posibil în prezent, dacă în istoriografia rusă au apărut abordări noi privind Tezaurul României evacuat la Moscova în cele două transporturi din 1916 - 1917.

Firesc, aveam în vedere dezvăluirea reputatului istoric Tatiana Pokivailova: „În țara noastră, această

abordare [secretizarea de către instituțiile de stat sovietice a unor fonduri și documente arhivistice - *n.n.*] a determinat, de asemenea, procedura strict reglementată a studierii de cercetători a materialelor de arhivă care se aflau într-un regim special de depozitare. Până la «Revoluția arhivistică» care s-a desfășurat la sfârșitul anilor 1990, multe documente importante despre istoria Rusiei/U.R.S.S., inclusiv cele capabile să arunce lumină asupra sortii «aurului românesc», au rămas inaccesibile. «Deschiderea» produsă în instituțiile arhivistice a schimbat, desigur, semnificativ situația: multe documente originale au fost introduse în circuitul științific, procesul de punere în circulație a unor noi surse de bază în multe domenii ale cercetării istorice era în curs de desfășurare. S-au făcut multe în această privință, dar, din păcate, doar până la începutul anilor 2000, când „«revoluția arhivistică» a ajuns la zero, procesul de declasificare a colecțiilor de arhivă a stagnat, blocând posibilitățile de cercetare ale oamenilor de știință. Mai mult, noile restricții privind accesul la colecțiile de arhivă, comparabile de fapt cu «a doua clasificare» [resecretizarea - *n.n.*], au făcut din nou inaccesibile unele materiale care ajunseseră la cercetători în timpul «revoluției arhivistice».

Acest lucru a afectat și chestiunea «aurul românesc» (Tatiana A. Pokivailova, *Soarta*). Invocând trecutul nu prea îndepărtat, cel mai prolific autor rus în „chestiunea Tezaurului României” mai precizează: „Trebuie remarcat faptul că în lucrările științifice ale anilor 1990 există documente care au fost ulterior supuse «celei de a doua clasificări», așa cum am menționat mai sus, ceea ce le conferă astăzi o valoare deosebită.”

Plecând de la susținerea că „în ultimii ani, istoriografia rusă a fost completată de o serie de articole despre soarta «aurului românesc» din Rusia” și că „pentru prima dată, au fost introduse în

¹ În urmă cu peste trei ani, am publicat în revista *Magazin istoric* patru articole (11 -12/2020 și 1 - 2/2021), în care am încercat să valorific unele dintre documentele inedite descoperite în arhivele ruse referitoare la Tezaurul României evacuat la Moscova în 1916 - 1917.

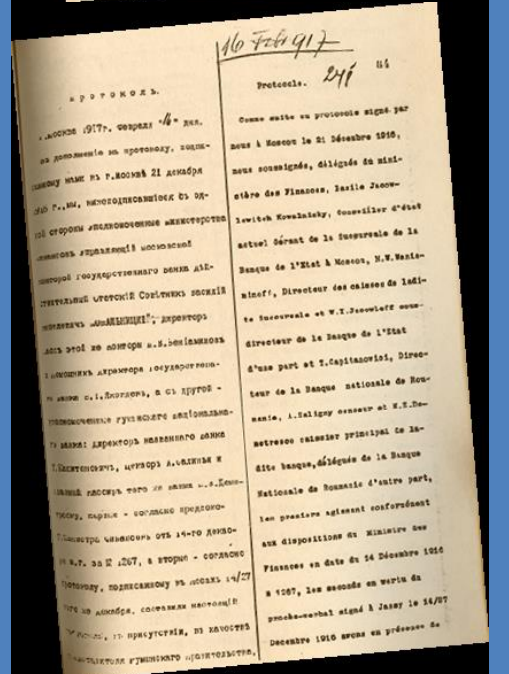
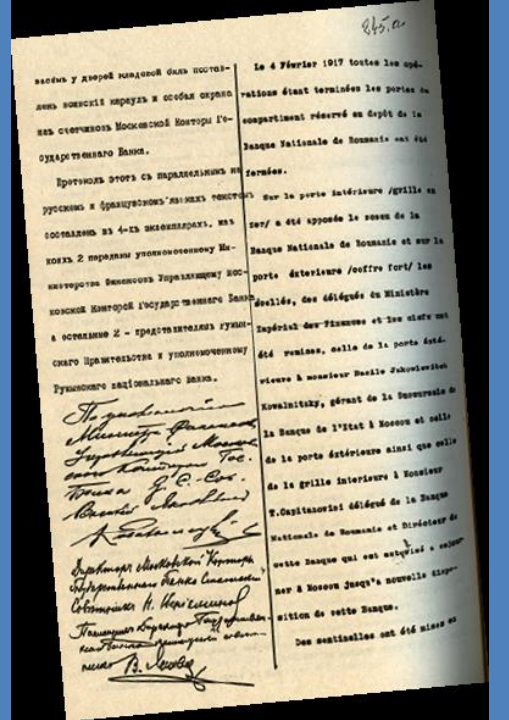

circuitul științific documente din Arhivele Federale ale Rusiei obținute în timpul activității Comisiei mixte pentru studiul relațiilor bilaterale dintre Rusia și România, inclusiv problema «aurului românesc», am reluat și – unde a fost cazul – am extins studiarea sistematică a lucrărilor de istorie și a articolelor de specialitate publicate în ultimele decenii care conțin referiri la Tezaurul Băncii Naționale a

României evacuat la Moscova în urmă cu mai bine de un secol. Astfel, am ajuns la lucrarea, în trei volume, scrisă de Aleksandr Gheorghevici Mosiakin și intitulată *Aurul Imperiului Rus și bolșevicii, 1917– 1922. Documente cu comentarii și analiză*, publicată în 2021, la Moscova în Editura „Relații internaționale” (A.G. Мосякин, *З о л о т о Р о с с и ѝ с к о ѝ империи и большевики, 1917 – 1922 гг. Документы скомментариями и анализом*, Москва «Международные отношения», 2021; citată în ... *cea a doamnei Tatiana Pokivailova..... și cea a volumului care a lămurit, pentru prima oară, pe baza documentelor din arhivele ruse, cum au cheltuit bolșevicii Tezaurul B.N.R., încredințat cu acte cu valoare de tratate internaționale Guvernului imperial rus, care s-a angajat să îl păstreze și returneze la cererea părții române.*

Trilogia are 1.216 pagini și conține 742 documente (reproduse, integral sau secvențial, prin fotocopiere), care provin, aproape în totalitate, din Arhiva Economică de Stat Rusă din Moscova. Mai întâi, câteva repere biografice despre A.G. Mosiakin, un autor prolific, nonconformist și neînregimentat în corul istoricilor care repetă ad litteram și acum – la aproape 60 de ani de la emiterea lor – tezele brejneviste etalate în septembrie 1965 privind însușirea Tezaurului B.N.R. de Guvernul rus provizoriu, în 1917, sau jefuirea lui de albgardiști ori legionarii cehoslovaci în 1918, ceea ce ar absolvi puterea sovietică și succesoarea acesteia de responsabilitatea justei restituiri a aurului românesc către proprietarul de drept și stingerea creanței istorice înregistrate în ianuarie 1918, când acesta a fost confiscat de bolșevici.

Născut la 9 aprilie 1953 la Groznîi, în Cecenia, A.G. Mosiakin a început să publice în anii '80 ai secolului trecut în presa centrală sovietică, unde s-a remarcat ca jurnalist și istoric de investigații în Ogoniok (Flăcăriua) și Patrimoniul nostru, o revistă de cultură și istorie, înființată la inițiativa academicianului Dmitri Sergheevici Lihaciov. Articolele sale erau deosebit de apreciate, întrucât se remarcă printr-o riguroasă documentare și predilecta abordare a unor subiecte tabu în societatea și publicistica sovietică: vânzarea de către conducerea bolșevică (în anii '20 și '30) a moștenirii culturale a Rusiei (comori ale Ermitajului și palatelor-muzeu din Leningrad, odoare bisericești și mănăstirești etc.); crearea Fondului de export pentru antichități; contrafacerea și contrabanda cu opere de artă confiscate abuziv din muzeele de stat și colecțiile particulare etc. Pe baza cercetărilor și investigațiilor sale, Mosiakin a scris o serie de cărți: *În spatele vâlului mitului chihlimbarului. Comori din culisele războaielor, revoluțiilor, politicii și serviciilor de informații*

Prima pagină și cea cu semnăturile originale ale protocolului din 16 februarie 1917 privind depunerea primului transport de aur din rezerva B.N.R. în Palatul Armelor și predarea lui către împuterniciții ruși

(2008), *Colierele de perle din Sankt Peterburg și Europa jefuită* (2014), *Camera de chihlimbar* (2015), *Falsificări și mistificări: de la artă la politică* (2016), *Soarta aurului Imperiului Rus în contextul istoriei* (2017), *Blestemul prusac. Secretul camerei jefuite. Comori și Al Doilea Război Mondial* (2018).

Materialele publicate în cărțile și studiile sale au fost folosite în filme artistice sau documentare ale unor canale centrale de televiziune din Rusia: „Vândut. Uitat. Pe urmele diademei regale” (2005),

„The Amber Room“ (Camera de chihlimbar, 2015), „Pe urmele camerei de chihlimbar“ (2016), „Marele jaf. Secretul comorilor din Pskov“ (2018), „Coroana sub ciocan“ (2018), „Aurul arian. Ultimul secret al Reichului“ (2019), „Aurul lui Kolceak“ (2020).

Ampla lucrare *Aurul Imperiului Rus și bolșevicii, 1917 – 1922. Documente cu comentarii și analiză* este rezultatul unor îndelungate și sistematice cercetări arhivistice și abordează, în opinia echipei redacționale a Editurii, o zonă întunecată în istoria Rusiei, iar „documentele publicate în cele trei volume fac lumină în acest sens. Ele arată rolul special pe care aurul țarist l-a jucat în desfășurarea și urmările războiului civil din Rusia și dezvăluie legăturile secrete ale liderilor bolșevici cu oligarhia financiară mondială, permițându-ne să privim în culisele evenimentelor istorice care au salvat regimul bolșevic de la prăbușire. Aproape toate cele 742 de documente din lucrare provin de la Arhiva Economică de Stat Rusă și sunt făcute publice pentru prima dată, în facsimile [...]. Documentele prezentate și analiza lor ne obligă să aruncăm o privire nouă asupra evenimentelor istorice de acum 100 de ani, care au determinat viitorul Rusiei și al lumii întregi.“

Fără a mă dezice de aprecierile critice făcute la adresa autorului și incluse în *Destinul* – referitoare la presupusele restituiri sovietice din Tezaurul B.N.R. efectuate în 1934 (sic!) și 1956 sau evaluarea cantității de aur depuse în decembrie 1916 la Moscova de la peste 93 la doar 70 de tone (*Destinul*, pp. 111 și 113) –, semnalez că trilogia *Aurul* conține aproape 30 de documente arhivistice și considerente („cu comentarii și analiză“, cum le denumește autorul) inedite referitoare la „chestiunea aurului românesc“. Acestea confirmă sau, după caz, completează informațiile documentate arhivistic din *Destinul* și corectează unele susțineri eseistice din *Soarta*.

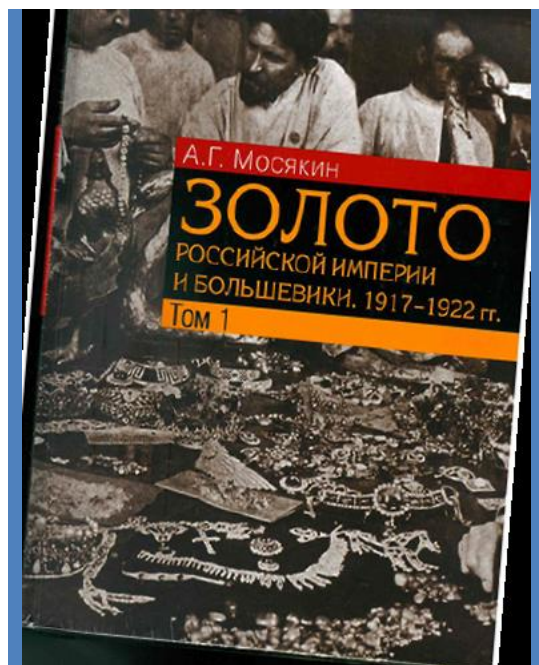
Astfel, prezentarea de către A.G. Mosiakin a *Prima pagină și cea cu semnăturile originale ale protocolului din 16 februarie 1917 privind depunerea primului transport de aur din rezerva B.N.R. a istoricului Tezaurului B.N.R. la Moscova* începe cu o precizare documentată arhivistic privind depunerea acestuia în Palatul Armelor și predarea lui către împuterniciții ruși care au semnat protocolul din 16 februarie 1917: „În 1916, casierul fostei Filiale din Moscova [a Băncii de Stat ruse – n.n.], tovarășul Veniaminov, a primit în Depozitele Kremlinului aur în monete aparținând României în sumă de 117.936.636 de ruble și 99 copeici.“

În plus, titlul dat de autor acestui document, redactat la 1 octombrie 1920, explică, pentru cititorul neavizat, că „rezerva de aur a României“ a fost „transferată în decembrie 1916, de regele Ferdinand I și Guvernul român pentru depozitare temporară în Rusia și a ajuns la dispoziția Guvernului sovietic după Revoluția din octombrie.“

Nu în ultimul rând, valoarea aurului românesc (echivalată de către experții financiari bolșevici la 117.936.636 de ruble și 99 copeici) se regăsește în toate documentele arhivistice rusești care fac referire la *integritatea Tezaurului B.N.R.*, gestionat de Guvernul sovietic – prin Comisariatul Poporului pentru Finanțe (NKF) și Banca Poporului –, de la confiscarea lui (ianuarie 1918) și până în mai 1921.

Pentru a se putea urmări – cu ajutorul documentelor identificate în arhivele ruse – destinul sovietic al ezaurului bancar românesc, trebuie plecat de la „Inventarul general“ al aurului evacuat la Moscova și depus în Palatul Armelor la Kremlin (document anexat Protocolului încheiat la Iași, la 14/27 decembrie 1916, și semnat la Moscova, la 16 februarie 1917).

În acest document (redactat în limba rusă și semnat la Moscova de delegații celor două părți), care este păstrat în original la Banca Națională a României, am adăugat (în ultimele două coloane) ponderea fiecărei componente monetare a Tezaurului bancar (primul transport) predat împuterniciților ruși prin protocolul din 16 februarie 1917, o operațiune utilă pentru urmărirea destinului sovietic al aurului României:

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Nr. crt.	Numărul de:		Bunuri de Tezaur (natura monetei)	Valoarea totală (în moneda de referință)	Cursul, în lei aur	Valoarea totală (în lei aur)	Ponderea în:	
	lăzi	saci					"Total Tezaur (%)"	Tezaur BNR (%)
1.	111	885	Lire engleze	886.482,00	25,22	22.357.076,04	6,95	7,11
2.	550	4.387	Coroane austriece	87.789.560,00	1,05	92.188.488,00	28,67	29,31
3.	726	5.801	Mărci germane	116.050.000,00	1,235	143.321.750,00	44,57	45,56
4.	48	377	Lire otomane	379.074,75	22,70	8.604.996,82	2,68	2,74
5.	7	52	Caroli români	1.065.705,00	1,00	1.065.705,00	0,33	0,34
6.	288	2.304	Napoleoni	46.117.140,00	1,00	46.117.140,00	14,34	14,66
7.	2	13	Monete rusești (n)	139.130,00	2,66	370.085,80	0,11	0,12
8.	1	4	Monete rusești (v)	37.983,45	20,60	101.298,40	0,03	0,03
9.	1	–	Monete diverse	103.605,12	1,00	103.605,12	0,03	0,03
10.	3	–	Lingouri de aur	337.247,80	1,00	337.247,80	0,10	0,11
11.	1	–	Ladă de fier	13.063,86	1,00	13.063,86	0,01	0,01
TEZAUR BNR	1.738	13.823	Monete și lingouri din aur, ladă de fier			314.580.456,84	100,00%	
	2	–	Bijuteriile reginei	7.000.000,00	1,00	7.000.000,00	2,18	0,00
TOTAL TEZAUR	1.740	13.823	Tezaurul BNR și bijuteriile reginei Maria			321.580.456,84	100,00%	

-va urma -